

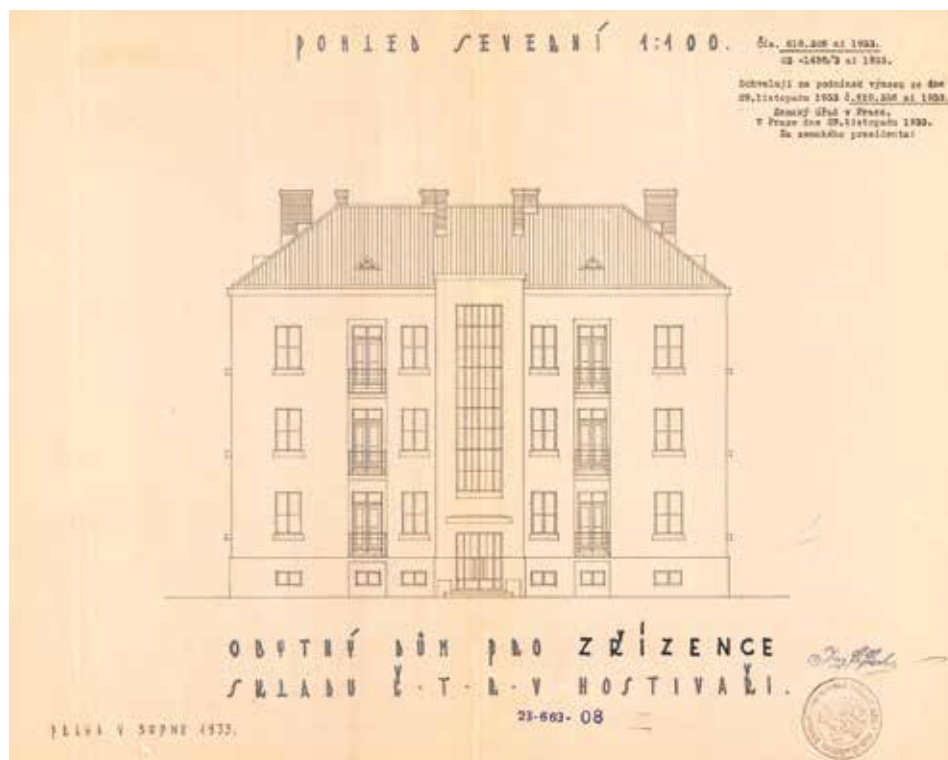
HLA SATEL

ZPRAVODAJ
MĚSTSKÉ
ČÁSTI
PRAHA 15

ČÍSLO
2022
ROČNÍK 28
NEPRODEJNÉ

WWW.PRAHA15.CZ

**POUR
FÉLICITER**
2022



Architektura v Hostivaři – Díl 12. Tabáková režie

V minulém díle našeho seriálu jsme se zastavili u sušárny ovoce doktora Čapka, která sice nefungovala dlouho, ale dala Hostivaři další z krásných průmyslových budov Bohumila Hübschmanna. Tu spolu s pozemkem odkoupila koncem 20. let Československá tabáková režie a vybudovala v těsném sousedství dvě nové moderní skladištní budovy. Od té doby se kolem nádraží linula exotická vůně tabáku.

Smekalovy hasičské stříkačky

Jak už bylo řečeno, Čapkova sušárna v Hostivaři z dnes už nejasných důvodů fungovala velmi krátce. Roku 1925 se majitel dohodl s Raimundem Augustem Smekalem, který si nevyužívané budovy najal. Smekal byl další legendou českého průmyslového života. Rodák z moravské obce Čechy pod Kosířem patřil do rodiny, která se po generaci věnovala výrobě a zdokonalování hasičských stříkaček, a to ručních i motorových, jejich firma bývá dokonce označována za nejstarší, která se těmto strojům u nás soustavně věnovala (za R. A. Smekala do svého portfolia přidala ještě cvičební náradí pro sokolovny a krátce také automobily montované ve Slatiňanech). Smekal postavil svou hlavní továrnu na Smíchově a s hostivařským objektem měl velké plány, chystal jeho zásadní rozšíření, k němuž se dochovala i veškerá dokumentace podle plánů architekta Josefa Čáchy. Měl tu postavit montovnu, kovárnu, slévárnu i administrativní

budovu. Nicméně Smekalovy plány se posléze změnilly a z přestavby i nájmu sešlo, jeho firma dokonce zcela opustila Prahu a bývalá sušárna zůstala opět nevyužitá. Ovšem ne nadlouho, protože se dostala do hledáčku státního úřadu pro prodej tabáku.

Československá tabáková režie

„Ve skladových halách je vzorné čisto a vzduch je promísen silnou a krásnou vůní tabáku všech možných druhů. Na stěnách pracují automatické zavlhovače s vlhkoměry a teploměry. Stovky beden v zástupu poslušně čekají, až budou rozvezeny a rozprodány kuřákům...“ Takto poeticky popisuje hostivařskou tabákovou režii redaktor deníku Lidová demokracie na konci 40. let.

Prodeji tabákových výrobků se dařilo od nepaměti. V Československu (stejně jako už dříve v Rakousko-Uhersku) se v případě nákupu tabáku, jeho zpracování a prodeje jednalo o státní monopol, výjimkou bylo samotné pěstování rostlin tabáku, které zajišťovali i soukromí podnikatelé (pěstitel ovšem musel úřadu prodat veškerou úrodu). K roku 1936 v republice pracovalo asi pět tisíc drobných pěstitelů, a to vesměs na Slovensku a Podkarpatské Rusi. V době, kdy si státní úřad vyhlédl hostivařskou sušárnu, vlastnil 19 továren na zpracování tabáku, 7 úřadů pro nákup a 5 úřadů pro prodej, přičemž zaměstnával asi 14 tisíc lidí. V první

Úřad dával práci pěti desítkám zaměstnanců a postavil pro ně vedle továrny i dělnické byty

polovině 30. let tvořil asi 60 % produkce domácí tabák, který se zpravidla mísil s kvalitnějším z jižních zemí, např. z Řecka, Bulharska, zemí Jugoslávie, Turecka, ale též z Jižní Ameriky. V Československu se vyrábělo 24 druhů doutníků, 9 typů tabáku do dýmek, 22 druhů cigaret a čtyři šňupací tabáčky. Mezi nejpobulárnější cigarety patřily egyptky či zorky, žádanými doutníky byly zejména ručně vyráběné havana.

Za hlavní skladiště pro Prahu a střední Čechy původně sloužily prostory v bývalém klášteře v Hyberské ulici, v polovině 20. let ale správa sháněla nové. Vzhledem k tomu, že Čapkova sušárna byla ihned k dispozici, režie ji v roce 1927 zakoupila za 1 600 000 korun. Vyhovovala cena, lokalita, důležitá existence vlečky a tedy přímé napojení na železnici, stejně jako již stojící budova a hlavně okamžitá dostupnost celého objektu.

„Po dlouhém hledání – nebylo tu žádné ukvapenosti – našel se objekt v Hostivaři, kde jest stará továrna s velikými skladišti i obytnými budovami. Objektu se může užíti jako skladu ihned. Není to sice skladiště ideální, později je bude třeba dále vybudovati, ale my jsme potřebovali sklad okamžitě,“ zdůvodňoval koupi dr. Vlasák, odborový přednosta ministerstva financí, jež bylo pro tabákovou režii správním úřadem (v čele samotné režie stál správní sbor). Úřad zadal adaptaci stávajících budov společnosti V. Nekvasil, osvědčené karlínské stavební



V Československu se vyrábělo 22 druhů cigaret, 24 druhů doutníků, 9 typů tabáku do dýmek a 4 šňupací tabáčky

firmě s více než šedesátiletou tradicí, a navíc se rozhodl samotný objekt rozšířit o postavení ještě dvou velkých budov pro další sklady, na což hned vyhradil necelé dva miliony korun. Takřka hned také přistoupil k realizaci plánu, a tak vedle Hübschmannovy elegantní továrničky během několika let vyrostly dvě nové funkcionalistické budovy, hrubé stavby stály roku 1932, dokončeny byly o dva roky později. Vedle skladištních prostor stavěli vybudovali nové garáže, úřednic-



Vedle původní továrny Bohumila Hübschmanna vyrostla nová moderní skladiště

ký a dělnický dům, vytápěné skleníky, a dokonce malý vepřinec. Převážně betonové budovy-dvojčata byly navzájem spojené ve druhém a třetím patře můstky a z ptačího pohledu tak vytvořily písmeno H.

Vůně tabáku

V Hostivaři se tak začaly skladovat cigarety, dýmkový tabák i doutníky všemožných značek. Jaká sem byla jejich cesta? Domácí či dovezený tabák se nejprve zpracoval v jedné z továren a zpravidla po železnici potom putoval k nám do skladu. Již tehdy byl tabákový náklad až neobyčejně přísně kontrolován. Takový vagon, který kuřivo například z Tábora do hostivařského skladu vezl, musel být v tábořské továrně zapečetěn, vlečkou dovezen na nádraží, kde dostal další úřední plomby od dopravce a náklad byl navíc uzavřen kódovanými patentními zámky. Tak cestoval po železnici do Hostivaře, kde jej zaměstnanci převzali (dělníci zvládli vyložit plně naložený vagon ve čtyřech lidech za dvacet minut) a připravili k další expedici do trafik, kam už se vozil nákladními automobily. Samotná trafikantská místa přednostně dostávali legionáři, váleční invalidé nebo obecněji penzisté. Tím, že se jednalo o státní, slušně placená místa, vžila se trafika jako dodnes užívané označení dobré práce v závětrí politické správy.

Tabáková režie tedy plně fungovala v Hostivaři od poloviny 30. let, nic na tom nezměnilo ani období války, kdy byl zrušen tabákový monopol,



Úřad tabákové režie fungoval v Hostivaři od poloviny 30. let

ani zrušení samotné tabákové režie v roce 1950 (nástupcem se stal národní podnik Čs. tabákový průmysl, podřízený ministerstvu potravinářského průmyslu). Skladiště zde byla i za komunistu. „Mimořádná pozornost je v hostivařském velkoskladu věnována uskladnění zboží, které je v bednách různých velikostí, v kartonových krabicích nebo papírových pytlích. Zvláštní péče je věnována protipožárnímu opatření, protože ve velkoskladu je zboží za mnoho a mnoho



Egyptky patřily k nejoblíbenějším cigaretám první republiky (1937)

milionů Kčs. Uskladněné zboží tuzemského i zahraničního původu je pravidelně kontrolováno. V podniku pracují všichni zaměstnanci bez ohledu na služební léta nebo titul se skvělým pracovním uvědoměním, což dokazuje řada diplomů z nejrůznějších soutěží a drahé věcné výhry," čteme 15. března 1949 v Lidové demokracii. Začínala éra budování socialismu.

Článek nám v socialistickém duchu popisuje i dělnické nadšení, pochlubí se, že kupříkladu ruku k dílu při vykládání zboží ochotně přidávají i lidé z kanceláří nebo sám ředitel. „Když je hodně práce, jezdívám i dvakrát denně a spím v závodě, abych ráno znovu nastoupil do práce včas," sdělil redaktorům jeden z řidičů firmy Antonín Hrkal, byť také opatrně dodával, že podniku chybí kvalitní pracovní oblečení a autopark že si musí opravovat vlastními silami.

Úřad prodeje tabáku v Hostivaři (či též Velkosklad československého tabákového monopolu) zaměstnával na konci čtyřicátých let 52 zaměstnanců, ředitelem závodu byl tehdy Zdeněk Hlaváček. Nicméně mnoho informací z této doby se nám ke komplexu budov nedochovalo. Výrazně ožil zase po sametové revoluci, kdy si skladiště nově pronajímaly všemožné společnosti (papírenské zboží Gobero, umělé vánoční stromky Kappel, džiny Madoc, medicínské zboží Urgo-Medcom, hračky Joker, barvy do tiskáren Grafona aj.). Tuto funkci ostatně budovy neztratily dodnes, kdy ji spravuje firma Jubel a najdeme zde zázemí bezmála čtyřiceti firem všemožných zaměření.

● Lukáš Berný, Marie Zdeňková

Funkcionalistické budovy, které tvoří z ptačího pohledu písmeno H, se během necelého století navenek takřka nezměnily

